

Slik skal grunneierne i Aure gjøre hjorten til millionbutikk

To hjorter fraktes til slakteplassen. Foto: Jan-Einar Gjerde
Åpne deleknapper for artikkelen

12.03.22 16:22

Line Ellingsen

Det tradisjonelle landbruket med melk og kjøtt er på vikende front, og økende krav om mer effektiv drift har preget landbruket i årtier. De få gårdene som fortsatt produserer, blir derfor stadig større. Omleggingen har ført til at hjortebestanden har fått utvikle seg eksplosivt i utmarka.

For abonnenter

– Tiden er overmoden for å ta grep, for å sikre at folk ikke «flagger ut» til andre kommuner og heller får et annet syn på hvordan man kan skape verdiøkning på Nordmøre.

Dette uttaler grunneier, bonde og jeger Jan-Einar Gjerde (54) til Tidens Krav. Han er leder i Ertvågsøya Viltforvaltningslag og Aure Viltforvaltningsråd, og mener at det ligger et enormt potensial i hjorten.

Stor uutnyttet ressurs

– Skal vi få ut potensialet krever det kunnskap og samarbeid, sier Gjerde.

Det er enorme summer å hente hvis man bruker rett oppskrift. Bare i Aure regner de med en potensiell verdiskapning for reiselivet på 60–80 millioner kroner i året. Det er ikke småpenger.

Foto: Jan-Einar Gjerde

Må ta vår del av ansvaret

– Det er fullt mulig å balansere viltpåkjørsler, beiteskader og en innbringende hjortebestand, dersom vi gjør ting i rett rekkefølge, sier Gjerde. Han mener at hjorten er veldig mye mer enn bare problemer på den ene siden – og bare kjøtt på den andre.

– Hjorten gir fantastiske naturopplevelser. Vi må få den på bordet som noe mer enn bare kjøtt. Selv om kjøttet er herlig i og for seg!

Leder i Aure Viltforvaltningsråd Jan-Einar Gjerde mener det ligger et enormt potensial i hjorten. Foto: Tore Dyrnes

Aures oppskrift til verdiøkning

Gjerde mener at vi må øke næringsverdien på utmarka generelt, og hjorten spesielt. Dette gjøres ved å ta i bruk hele eiendommens ressurser.

– Folk er villige til å betale for tilrettelagte naturopplevelser, jakt, kjøtt og gevir, sier han.

Gjerde har åtte trinn på lista over tiltak som må til for å få til en verdiøkning på Nordmøre. Men aller viktigst er rekkefølgen:

1. Innse at det er konflikt mellom hjort og storsamfunn

– Ta beiteskader og viltpåkjørsler på alvor, og gjør noe med dem. Dokumenter lokale beiteskader, søk kunnskap og sett inn kraftfulle tiltak der det er behov.

2. Planmessig høsting av hjortestammen – på rett måte

– Start med å skyte ned kalver og unge voksne. Bevar produksjonsdyra, de store hunndyra som gir store kalver, og de flotteste bukkene, som gir konkurranse blant hannene.

Bukken er på topp når den er 10-12 år. Det er da den dominerer og skaffer seg harem. Når bukkene konkurrerer, får de kollene i brunst til rett tid.

– Skyter man derimot for mye bukk, altså dyr med takker på gevirene, blir det for få og svake bukker til å slåss om hunnene, hevder Gjerde.

I tillegg får vi feil kjønnsbalanse med for mange hunndyr som føder kalver.

– Dette har dessverre vært oppskriften siden 1970-tallet. Derfor har vi fått en ukontrollert vekst av hjortestammen, sier Gjerde.

Han mener at kunnskap om bestandsforvaltningen er nøkkelen til å lykkes. Dette gjelder både grunneiere, bønder og jegere som må følge vedtatte bestandsplaner. Det ligger mye kunnskap, og klokskap, i den helhetlige tenkningen bak.

– At grunneiere, bønder og jegere får med seg denne kunnskapen er ekstremt viktig. Ingen eier dyra før de er skutt, og vi må begynne å tenke mer helhetlig i måten vi forvalter dem på. For at vi i Aure skal lykkes, så må også resten av Møre og Romsdal ha den samme målsettingen, sier han.

I Aure har de siden 2013 arbeidet planmessig med å øke andelen bukk i alle aldersklasser, og nå merker hele Aure at bukkene har begynt å brøle igjen om høsten.

– Det betyr at det er konkurranse! En herlig lyd, sier Gjerde.

3. La husdyra beite også i utmarka

– Ta i bruk utmarksområdene til beiting, slik man gjorde før. Samarbeid, organiser beitinga gjennom beitelag og beitebruksplaner, og spre kunnskapen, sier Gjerde.

Gjerde forteller at det i lavlandet ut mot kysten i praksis ikke er beiting i utmarka, altså der vi har de største arealkonfliktene med hjort. Gjerde mener det er viktig at vi har flere tanker i hodet samtidig:

– Klimaet er i endring, og det er mer enn nok mat og plass til hjorten i utmarka. Samtidig går hjorten både på innmark og i utmark. Den elsker (som oss) den beste og mest tilgjengelige maten. Bonden prøver å gjerde inn åkrene der det beste gresset er, noe som fungerer noen steder, men gjerder er dyrt og tidkrevende.

Med gjerder mellom innmark og utmark pluss noen ferister over vei, vil husdyra kunne holde seg i utmarka i beitesesongen.

– Det er snakk om gratis fôr! I tillegg produserer vi bærekraftig og miljøvennlig kjøtt, fordi vi ikke trenger så mye kraftfor laget på importert soya fra Brasil.

Gjerde er optimistisk for både husdyr og hjort.

– Når vi har skutt stammen ned til ønsket nivå, vil beiting i utmark med husdyr være en effektiv måte å regulere hjortestammen på, påstår Gjerde, fordi den vil få konkurranse fra husdyra.

4. Øk prisen på kjøttet, og selg kjøttet i butikk

– Gjør det mulig å kjøpe hjortekjøtt i vanlig butikk! Vi bor jo midt oppi matfatet, og er omgitt av det lekreste hjortekjøtt. Og så er det kjemisk fritt for hjort i butikkene bortsett fra i spesialbutikker, som slakteriutsalg og enkelte delikatesseforretninger.

– Men utenlandsk ytrefilet av villhjort på matbutikken finner man! Dette mener Gjerde er helt - vilt.

Og så er det prisen på kjøttet, da. – Den er også latterlig lav. I dag er kiloprisen 75 kr hvis du kjøper et helt eller halvt slakt. I stedet burde vi ha fått 170 kr per kilo. Ferdig foredlet, partert og utbeinet, burde kjøttet ligge på 300–350 kr per kilo, sier han.

Å skyte 1.000 hjort er mye arbeid. Gjerde forteller at man i snitt bruker 26 timer på å skyte ett dyr. I tillegg kommer frakt til slakteplass, flåing samt tilstrekkelig mørning (40–60 døgngader).

Videreforedling av viltet krever kunnskap og godkjente lokaler som veldig få i Aure har. Kallhammarrampen på Skardsøya er en av de få som leverer denne type tjenester, og i høst arrangerte de kurs for grunneiere som ønsket å lære om viltforedling.

Bare i Aure kommune har vi i 2021 skutt 1.230 dyr med snittvekt på 46 kg. Det sier noe om potensialet, sier Gjerde.

– Vi bør kunne viderefedle kjøttet og selge det videre til de rette kundene, sier Gjerde. Med dette mener han fine restauranter, som Credo i Trondheim og Statholdergaarden i Oslo.

5. Gjør jakta til viltturisme

– Still utmarka di til rådighet for jaktopplevelser, mat, forpleining, overnatting, frakt og guiding til jakt, er Gjerdes neste råd.

Med oppfordring fra Landbruksdepartementets handlingsplan for næringsutvikling på høstbare viltressurser, er Aure nå godt i gang med et stort prosjekt som går på verdiskapning i utmarka. Dette er forankret i landbruksorganisasjonene og reiselivsorganisasjonene i kommunen. Nå venter de bare på finansiering for å ansette en prosjektleder på heltid.

– Analysen av forprosjektet viser at det ligger minst 30 millioner kroner i verdiskapning i året gjennom å skape en merkevare rundt hjort og utmark, blant annet gjennom 300 hjorteløyver i en profesjonell pakkeløsning, sier Gjerde.

Gjerde ser for seg en slik pakke allerede.

– Man henter kundene på Kvernberget, losjerer dem inn på for eksempel Ringholmen, der de får god forpleining med mat, drikke og lokal historiefortelling. Så fraktes de med båt mellom øyene til jaktfeltet, der de blir guidet i terrenget til de riktige opplevelsene, enten med kamera eller børse.

Dette er et vanlig konsept i andre land som har lange tradisjoner for jaktturisme, som Canada, Skottland og Sør-Afrika.

– Vi skal ikke finne opp kruttet på nytt, men lære av de etablerte og bruke våre lokale kulturelle fortrinn med hav og land, sier Gjerde.

Å sitte på post, observere, nyte naturen og vente på hjorten, er noe folk er villige til å betale store summer for. Foto: Jan-Einar Gjerde

6. Øk verdiene ved å samarbeide med etablerte opplevelsessentre

– Samarbeid på tvers, og utvid opplevelsessentrenes sesong med fire måneder.

Jakta varer fra 1. september til 23. desember, og fyller dermed et hull som trekker turistene til stedet hele året, er Gjerdes spådom.

– Og så kommer skisesongen! Ingen tenker på Aure som skidestinasjon, fordi alle drar til Oppdal. Men vi har fjell og nydelige skiforhold. Vi kan konkurrere med hvem som helst dersom vi legger til rette for opplevelsene på profesjonelt vis. Dette må vi utvikle enda mer.

Gjerde mener at vi må se på jakt i kombinasjon med andre aktivitetstilbud. Aure har dannet foreningen Kyststreif, som har samlet tilbydere av aktiviteter og opplevelser for tilrettelagt kvalitetsturisme.

– Jaktturisme i kombinasjon med andre tilbyderes aktivitetstilbud, som for eksempel Ladestasjonen på Hals, Galleriet ved havet, Kallhammarrampen, fiskecamp eller guidede turer opp til Tustnas ville og vakre fjell, vil gi stor synergieffekt, mener han.

7. Start lokalt slakteri

– Start opp noe à la Øre Vilt, som har spesialisert seg på blant annet hjort, påkjørsler og gamle saueraser, er Gjerdes neste råd.

Han forteller at det I dag sendes mye viltkjøtt til Øre vilt i Batnfjorden og andre slakterier utenfor Aure. Dette er verdiskapning vi fint kunne ha tilrettelagt for her i Aure, mener han.

– For å få penger ut av det må det investeres en del, og det må være stort nok volum til at det gir penger i kassa. Det er ikke bare-bare å starte slakteri.

8. Verdiskapningen må skje gjennom samvirkeselskap

– La verdiskapningen forbli i Aure. Verdiane må ikke kuppes av utlendinger, sier Gjerde

Han presiserer at jakt- og viltressursene er grunneierressurser som skal forvaltes av nettopp grunneierne. Verdien skal altså gå tilbake til den enkelte som legger jaktløyver i potten.

- Eierskap, samt muligheten til å ha en hånd på rattet, er avgjørende for at folk skal bli med. Målet er at vi om to år har etablert et samvirkeselskap som grunneierne og turistdestinasjonene i Aure eier selv, med ansatte som jobber på heltid med å tilrettelegge for reiseliv og viltturisme.

Aure har mange ressurser å by på slik som vakker natur, flotte kulturlandskap, utmark, jakt, fiske, kystkultur, naust med svalgang samt solide mattradisjoner med klippfisk og ball.

- For å bevare disse verdiene må vi organisere oss og samarbeide. Da er alt mulig, sier Gjerde.

Men det er én ting han ikke ønsker:

- Masseturisme med store busslaster og cruiseskip vil vi ikke ha i Aure. Her skal hver turist være unik, og få unike opplevelser.